

رېڭاي چارەسەرى كېشەى كورد تەنھا دەولەتتېك بە ناوى كوردە!!

باكو گۆيزه

Bakodilsoz@hotmail.com

لە كاتېك شارستانىيەت ھەنگاوى گەورە ھەلدېنېت، ھەمان كاتېش كېشەى كۆمەلگا لە ناو جىھانى سىيەم پەراويز بوو لە شارستانىيەت؛ لە روانگەى كلتور و بىروبوچوونى نەتەوہى ئاين و خىل و عەشیرە ھەنگاودەنېت، رېڭاكان بەرەو دەروازەيەكى كرانەوہ دەجېت و تۆلەرانسى مېژووى لە بواری رېنسانس و رېفۆرمى كۆمەلایەتى و سىياسى و ئابوورى ئايدۆلۆژيە دۆگمە ئاسمانىيەكان بەراو گۆرانىك دەجې تا بتوانىت گۆرانكارىيەك دروست بكات، پېڭەى كوردىش لە ناو خۆى دەگرېت لە سەر ئاستى نېودەولەتى كېشەكانى بەرەو ناسنامەيەكى فەرمى كيانى خۆى دروست دەكات و لە ھەمان كاتېش گۆرانكارىيەكان زياتر لە سەردەستى كورد پېشكەوتن بە خۆيەدەبىنېت، تۆلە رانسىك لە چوارچىوہى كېشەى كورد بۆ چارەسەرى كېشەكانى ناوچەكە رېڭەى كردنەوہى لە خۆى گرتووہ و ھەنگاودەكان چەمكەكانى چارەسەرى لە دەست ھىزى سىياسى كوردايە و فاكتەرەكانى گەشتن بە چارەسەرى گرتۆتە ئەستۆى خۆى وەك ئەركىكى مېژووى، بە تايبەت كە كېشەكان زياتر لە ئالوگۆرپىكى سىياسى يان ئابوورى رەنگ دەداتەوہ، بەلام زياتر بۆ ناوەرۆك پېوويستە ئېمە ھەنگاودەكان ديار بکەين و تا بتوانين پېشەنگى سەر لە نوئ ئاواكردنەوہى شارستانىيەت بين لە بواری كۆمەلگا و بنیات نانەوہى سەرخان و ژېرخانى كۆمەلگا كە تووشى قەيران و ئالۆزى بوو لە بواری خيزان كۆمەلایەتى كېشەى تاك و كۆمەلگا و كېشەى ژن مندال لاوان كە سەرچاوى سەرەكى كېشەكانن و لە بواری سىياسى و ئابوورى فەرھەنگىش ھەمان قەيران ئالۆزى ژيان دەكات، پېوويستە كورد پېوانەكانى خۆى لە سەر ئاستى ھەرىمى نەتەوہپەرستى كلاسىك و دۆگماى نەتەوہى دوور بگرين، زياتر ھەنگاو بەرەو نەتەوہپەرستىيەكى مۆدېرن و ديموكراتى ھەنگاو ھەل بھين، بتوانين رېفۆرمىك و كردنەوہى تۆلەرانسىك بکەين بۆ لە بەين بردنى ئەقلىيەتى نەتەوہپەرستى خېلەكى و فيودالىزمى سەردەست كە بە سەدان سالى ئەيش و ئازارو زەحمەتى تىادا دەبينين و لە ھەمان كاتېش رەگ و رېشەى نەزانى دواكەوتووى بۆ ئەم چەمك و فاكتەرەكانە دەگەرپتەوہ كە گەلانى سەردەست بە سەر ئېمەى كوردا فەرزىان كردووہ، ئەويش بە رېڭاي ئايدۆلۆژىيە ناسىئونالىزمى ئاينى و نەتەوہى كە لە لايەن ھەرسى گەلى سەردەست لە بەرامبەر بە ئېمە پەپرەو كراوہ و لە ھەمان كاتېش خۆيان لە ناو قەيرانەكانى سىياسى و ئابوورى و كۆمەلایەتى فەرھەنگى و نوغرى زەلكاوى بۆگەن كردووہ، وە دوور لە پېشەكەوتنە مرۆپەكان و ژيانى سىروشتى ھەنگاو ھەلپىراوہ، نموونەى قەيران و دارمانى رژىمى عىراق بەرھەمى ناسىئونالىستى نەتەوہپەرستى ئاينى بوو لە چوارچىوہ و فۆرمى بەعسىزم فۆرمىلە كرابوو، ناويكى بۆ خۆى داتاشى بوو، ئەمەش لە پېشەنگى ناسىئونالىزمى عەرەب وەك گەلېكى سەردەست و پېرۆز ھىچى تر نەبوو بە دەرکەوتنى كەسايەتى سەدامىش ھەلپىنجرى ئەم بىروبوچوونە بوو، كە لە پېناوى مانەوہى خۆى ھىزى زەبروزەنگ بوو كەركەتەرى سەرەكى كەسايەتى و دامودەزگاكانى كە بىچگە لە خۆى بىروبوچوونەكانى كەسى ترى نەدەناسى ئەمە چەمك و كلتورى نەتەوہى پاشقەرۆ و بىچارەيە كە ناتوانىت لە ناو دامودەزگاكانى ديموكراتى و گەلانى ناوچەكەو جىھان پەرە بە مانەوہى خۆى بدات، ئەگەر ئېمە كەسايەتى سەدام و وولاتانى ناوچەكە وەك دەزگايەكى ديكتاتور و تۆتالىتار بناسين بە دەسلەتتېكى دەزگايەك يان بىروبوچوونى كەسەيكى ناو ببەين باوەرپكەم دەكەوينە ناو كەم و كورتىيەكى زۆر كە ناتوانين بگەين بە ھېلى راست و بنەماى كېشەكان، ئەوہى بۆ ئېمە گرنگە گەران بە دواى ھۆكارەكانى دەرکەوتنى دەسلەتتى سىياسى و تاك راوى كە خۆى لە كۆمەلگا نامۆ دەكات و لە ھەمان كاتېش خۆى دەكات بە ھىزى سەردەست دەبېتە ھۆى چەق بەستنى ژيان لە رووى كۆمەلایەتى و سىياسى و ئابوورى و كلتورى و فەرھەنگى، ئەمە دەرئەنجامى ھەلپىنانى ئەقلىيەتى خېلەكى و مەزھەبى و نەتەوايەتى و ئايدۆلۆژىيە دۆگماكانە كە بى ئەوہى دەرھەرت و خولقاند بخولقېنېت پەنا دەباتە بەر ھىزىكى نا ئاساى و دوور لە كلتورىكى ئاساى، ھەلپىنجانى كېشەكان لە روانگەى گۆرانكارى دەسلەت بۆ دەسلەتتېكى تر پېم وايە ھىچ لە مەسەلەكە ناگۆرېت تا نەكەوينە ناو قولای كېشەكان و بىروبوچوون و بىرۆكەكانى كە رېڭەى ناشياو بە كۆمەلگاو مرۆفایەتى دەخولقېنن لە رېڭەى ھىزەوہ دەبانەوېت چەرخى مېژووى شارستانىيەت و مرۆفایەتى بوەستېنن، لە كاتېك ئەگەر بتوانن قەيران و رېگربن بەلام بۆ ماوہيەك پېوويستە كۆتاي بە دەسلەتتېان بېت و لە ھەمان كاتېش قەلای دەسلەتتېان بروخت، بەلام ئەوہى گرنگە لېرە ئەوہيە ئايا ئەو ھىزە كە وەك ھىزى موخالىف يان موعارز خۆى دەبىنېت چۆن دەتوانىت خۆى لە چوارچىوہى كېشەكان دەرېنېت و لە ھەمان كاتېش بىرۆكەيەكى نوئ و پېشكەوتنو خواز پەرە بە دەسلەتتى خۆى بدات و لە گۆرانكارىيەكان و قەيرانى گشتى ھەنگاو بەرەو چارەسەرى و ھەنگاويكى مېژووى بنېت، ئەوہى ئەمرو بۆ كورد گرنگە نوئ كردنەوہيەكى زانستىيە لە ھەموو بواردەكان؛ نەك ھەلسورانى ھىزى سىياسى و دەسلەتتى نەتەوہپەرستى ھەرچەند؛ گومان لە نەتەوہپەرستى كورد زۆرە؛ چونكە

ئىمەى كورد له بهرامبەر به هيزى ناسيؤناليزمى نەتەوہپەرستى خيئەكى عەرەب و تورك و فارس ناسيؤناليزمى خۇمان بنايت نا له سەرمتاى سەدەى بيسەتەم كاتيک ناسيؤناليزمى تورك عەرەب و فارس له سەر بنەمايەكى خيئەيىكى و عەشيري دەسەلاتى گرتە دەست؛ له گۇرانكارىيەكى خەلافەت بۇ دەستەلاتى دەولەتى سەردەست كه به هەمان بيروبوچوونى خيئەكى و عەشيري بنەماى دەولەت خۇى سەپاند؛ بەلام هەمان كلتور و عەقلى بەرى بوو؛ له چورچيويهكى نوئ و مۇديرين ئەويش بنايت نانى داموودەزگاي دەولەت بوو؛ هەرچەند بوونى دەولەت بۇ ميژوويهكى كۇن دەگەرئيتەوه له ميژوو؛ له هەمان كاتيش دەولەت و ئىقتدارى دەولەت نوينەرايەتى كۆمەلئىك يان چينئىك دەكات، بوونى نييه كه دەولەتئيت له سەرئاستى گەل به تەواوى نوينەرايەتى هەموو چين و تۇيۇئىك بكات؛ تا بتوانئيت نوينەرايەتى هەموو چينەكان بكات؛ له كاتيک بنايت نانى دەولەت له سەر ئەساسى خيئ عەشيرە و چينئىك دامەزرا له هەمان كاتيش هيزى ناسيؤناليزمى كورد وەك پيشتر بوونى ناسيؤناليزمى خۇى له سەر ئاستى ناوچە و هەرئيم و خيئ شكى خۇى گرت؛ وه تا ئىستاش هەر بەردەوامە هەرچەند خواستى گەلى كورد بۇ دەولەت گەورەترين هيوايه، بەلام تيگەشتنمان له دەولەت و له مانا و ناوہرۇكى زۇر لاواز و باشكەوتوو ماوين ئەگەر ئىستاشى له گەل بئيت؛ پيم وايه ئەگەر ئىستا ئىمەى كورد بمانەويئ له چوارچيوى بوونى دەولەت خۇمان گرى بدەين و له هەمان كاتيش چارەنووسى سياسى و كۆمەلايەتى و ئابوورى و كلتورى فەرھەنگى به بوونى دەولەت بېسەتەنەوه، پيم وايه كه به سەدان سالى تر كيشەكانى كۆمەلايەتى و سياسى و ئابوورى و ئافراندى كۆمەلگايەكى بەهيژى مەدەنى و عاقلانايەت و لايەقتى پاشدا دەمينئيت؛ چوونكه ئىمەى كورد له دەسەلاتيىكى دەولەتى سەردەست بيگانە كه له هەموو مافەكانمان بېبەش بووين و نەمان توانيوه به پيى بىرو بۇچوونەكانى خۇمان شروؤفە بكەين ئەوا بۇ سەد سالى تريش له زيرناوى هەمان بيروكەى دەولەتى كوردى خۇمان له دنياى دەرەوه دا دەبرين و له هەمان كاتيش له شارستانىيەتى ئەمرؤ بېبەش دەبين؛ كاتيک دەلئيم نا بۇ دەولەت سەرچاوه له وەدەگرم كه ئىمەى كورد؛ خومان مقايەسە له گەل دەسەلات و دەولەتى ناوچەكه هەوسەنگ دەكەين و له هەمان كاتيش دەلئيم بۇ عەرەب فارس تورك دەولەتى هەيه بۇ ئىمە نيمانە؛ ئەمان قياسيكى زۇر دۇگما و ئيفليجى و بيمانايە كه خۇمان به چاوى ئەو هەلەو ژيانە بۇگەنەى ئەوان ئاواتە خوازبين و له هەمان كاتيش دەمانەويئ دەولەتئىك دروست بكەين؛ وەك ناسنامە به كارى بەيئنين؛ كاتيک ئىمەى كورد ئەگەر باش هەست بەوه ناكەين ناي گەلى سەردەست چەند پيشكەوتوو و چەندە خاوەنى ئەفراندى نوين له خزمەت مەرؤفايەتى؛ كام گەل له مانە چارەنووس و ژيانى له هى كورد خۇشترە كاميان لەم ميلەتانە به دەست دەسەلاتى دەولەت بيچارە و پاشقەرؤ نەماوه كه له هەموو شتىك بېبەش بووه؛ ئەگەر ئىمە به چاويىكى زانستيانە له دەرەوى دەرەزەكانى رۇژھەلاتى ناوہراست و به چاوى شارستانىيەت چاوه له ناوچەكه بكەين ئەو كات هەست دەكەين ئەوانئيش زۇر له ئىمە خراپترن؛ كاتيک ئىمەى كورد وەك ميلەتيىكى بېبەش و ماف خوراو بئناسنامە و بى وولات پەرە به ژيانى خۇمان دە دەين؛ بەلام ئەوان وەك دەولەت گەلى سەردەست له ناو گەلانى كۆنەپەرست خاوەن كلتوريكى كۆنەپەرست و ئەقلىيەتيكى بۇگەن و دوور له شارستانىيەت ناوہزند دەكرين؛ ئەگەر ئىمەى كوردئيش له هەمان پيوانەو كراسى ئەوان خۇمان به دنياى دەرەوه بناسينن كه فۇرمى دەولەت بكەين به پيشكەوتن و هيزى شارستانىيەت بيگومان خۇمان له ناو زەلکاوى پاشقەرؤى و كۆنەپەرستى دەبينەنەوه، ئىمە كاتيک باس له دەولەت بكەين كه خاوەن ناسنامەيەكى نەتەوهى و ئايدۇلۇژيايەك نەبين تەنھا به دەولەتئىك كه ناوى دەولەتى كوردى بئيت بيگومان ناتوانين رپگەى چارەسەرى بگريئە بەر بۇ هەلەوشاندىنەوى سيستمى كلتورى و سياسى و فەرھەنگى كۆمەلايەتى؛ كيشەكان كيشەيەكى دەسەلات ئىقتيدارنبييه بەلگو گەشتن به ناسنامەيەكى نوئ و فۇرميىكى نوپيە كه چارەسەرى كيشەكان به پيى سەردەم چارەسەر بكات ئەويش پيوانەكانى گەردوونى سەردەم پيويويستە بۇ چارەسەرى كيشەكان؛ ئىمەى كورد كاتيک باس له كيشە چارەنووس سازەكان دەكەين پيويويستە پيش هەموو شتىك ناسنامەيەكى نەتەوهى به دەست بخەين تا بتوانين خۇمان له كيشەكان دەرەزە بكەين ژيانىكى نوئ بئافرينين؛ ئەمەش به گەشتن به ناسنامەيەكى نەتەوهى دەبئيت كه پيوانەكانى دەولەت نەتەو—چين سەردەست دەرەزە بكەين ھۆكارەكانى گەندەلئى كۆمەلايەتى سياسى و ئابوورى چارەسەر بكەين، خودى كيشەى كۆمەلگا تاك به گەشتن به سانسۇرئىكى نوئ بگەيەكى فەلسەفى و ئاقلانايەت لايەقتى زانست بكەين به بناماي هەنگاو بەرەو چارەسەرى كيشەكان؛ جيى داغە كه تاكو ئىستا هەلسورانى هەستى نەتەوہپەرستى كلاسيك و خيئەكى عەشيري خۇى به سەر چارەنووس و چارەسەرى كيشەكان داچەپاندووہ بى ئەوهى بىرەكەينەوه له بنەما و ھۆكارى كيشەكان كه بوونەتە بەرەبەست له بەردەم چارەسەرى تۆلەپانس رپفۇرم به ئەندازەى ئەوهى كه عەرەب به ئايدۇلۇژيايى ناسيؤنالستى نايين و نەتەوهى له دنياى خولقاند و له ناو قەيران سياسى و ئابوورى گيرى خواردووہ و ئەوهى ناسيؤنالستى تورك وەك تيرەو خيئ نووقمى قەيران بووه هەمان كاتيش ئيران به شيويهكى مەزھەبى و پان ئيرانيزمى ناسيؤنالزمى له ناو قەيران و كيشەكان بەرەو روو ماوهو زياتر ناتوانئيت پەرە به مانەوهى خۇى بدات، هەمان كارەكتەرى خيئ و عەشيرە و بنەمالە و ئەقلىيەتى باوكسالارى و پاوہنخواى بۇ گەنيش به سەر چارەسەرى كيشەكانى ئىمەى كورد خۇى داچەپاندووہ، ئەمەش دوور له كلتورى چارەسەرييه بەلگو ھۆكارى پاشماوهى خيئ و مانەوهمان له قەوارەيەكى داخراو بيچارە ھۆكارى ئەو كلتور و دەسەلاتانەى گەلانى سەردەستە؛ هەمان كاتيش ئىمە خۇمان دەمانەويئ وەك هيزى چارەسەرى بۇ كيشە نەتەوهيەكانى خۇمان هەمان تەقلىدى هەمان دەسەلاتانەين، كاتيک خۇمان سەير بكەين ناي چەندە هيزى

رزگاری و شۆرشى كوردى توانيويوتى خۇي له چوارچيويهكى زانستى به دست بهيئيت، له كاتيك ئيمى كورد دهمانويوت كوتايى به دسهلاتى دهولەتى سەردەست بهيئىن و سىستەمىكى دەرەوى ئەمە تەنھا بىرۆكەى دەولەتە بۇ ئيمەش له كاتيكش دەولەت و دامودەزگای دەولەت خۇي به سەر گەلانى ناوچەكە فەرز كىردوو و له هەمان كاتيش له ژيئناوى پاراستنى شەرەقى دەولەت به هەزاران لاوى مىلەتانى سەردەست بوونەتە قوربانى بىرۆكەكانى چين و دسهلاتى سەردەستى ناودەولەتى سەردەست؛! بىگومان دووبارە بوونەوى ئەمە بۇ ئيمى كورد زۆر شويىنى گومانى گەورەيه، به تايبەت خۇمان باش هەست به ئەزموونى دەسالەى باشوورى كوردستان دەكەين له ناو چوارچيويهى دسهلاتى سىياسى دەولەتى خيىل و عەشيره؛ بەلام به فۆرمى نوپى حزب خۇي داپۇشيووه نيا شەرى دە سالای باشوور هيچ جياوازيهكى هەبوو، له نيوان شەرى ميرنیش و عەشيرهكانى كوردستان كه به سالان له پيناي و هەنديك بەرژەوهندى تايبەت شەريان له دزى يەك رادەگەياند، ئەمانيش شەرى شاخ و شاخ و گىردو گىرديان له پيناي پاراستنى خۇيان نەكرد، ئەمە لايەنى راستينەى ئەقلىەتى دەولەتە كه بۇ هەر نەتەوه و گەليك به تايبەت له پۇژەهلاتى ناوهراس تانسانمەيهكى راستينەى دەولەت خۇي لەم فۆرمە و چەمك و كارمكتەرانه پيك هاتوو، بىگومان شكاندنى ئەقلىەتى دەولەت چارەسەرى كيشەكان له گەل خۇي دەهيئيت، كاتيك ئيمى كورد بمانەويوت به شيوازيكى تەكنيكى يان به شيوازيكى چارەنووس ساز له بانامكانى دەولەت بنيرين ئەوه بىگومان هيوكانمان كوتاي پيئاتوو؛ چونكه كوتاي به سەردەستى دەولەت هات و له هەمان كاتيش پيوانەكانى نيونەتەوى جيهانى هيچ سنووريكى ديارى كراوى دەولەت ناخوينيئەوه و بىگومان گەر به چاويكى وورد بينانە؛ بروانينە كيشەى عىراق ئەو راستييه به دەرەكەويوت له كاتيك سى سال له مەو بەر ئەگەر كيشەكانى ماقى مرؤف و كيشەكانى كۆمەلايهتى و سىياسى له ناو چوارچيويهكى دەولەت كەس ماقى نەبوو دەستى تيبهاويئيت يان به كيشەى ناوخوى دىخوينيئەوه؛ بەلام ئيستا كوتاي پيئاتوو ئەوئا به سەدان دەزگای نيونەتەوى خۇيان به سەر دسهلاتى دەولەت فەرز دەكەن، دەولەت ملەكەچى ياسا و ريساكانى نيونەتەوى دەكەن، بىگومان پيش 20 سال پيش ئيستا ئەمە كاريكى وا ئاسان نەبوو؛ بەلام به كوتاي هاتنى جەمسەرى سؤفيەت كه خولقيئەرى نەتەو—دەولەت بوو؛ له گەل دارمانى كوتايى به سىستەمى تاپوى دەولەت هينا و سىستەمى نيونەتەوى دەزگاکانى مەدەنى و ماقى مرؤف و به سەدان دەگازى تر خۇيان به سەر دسهلاتى سنوورى سىياسى و دەولەت فەرز دەكەن، له هەمان كاتيش ئەوى بيهويوت سەربپيچى بريارو بنەماكانى دەزگاکانى مەدەنى بكات ئەوه چارەنووسى دسهلاتى عىراقە، له سەرەتای سەدەى نوئى و گەيشتن به شارستانيهتى مەدەنى و كۆمەلگای نازاد و ئافراندى تاكى نازاد؛ ئەوه سنوورەكان خۇيان زياتر له بەر هەلۆشانەوه و كوتايى هينانن به دسهلاتى پاوهنخووزى بەرتەسك و بيمانە دەمەينيئەوه، له هەمان كاتيش پيشكەوتنى تەكنەلۇزيا كه هيچ سنوور و ياسايەك ناخوينيئەوه خۇي له هەموو مالىكى ئەم دنيايهدا سەقامگىر كىردوو بئینەوى پرس به دەولەت يان دەسەلات بكات هەر شتيك له خۇي دەگرت جا به چاك يان خراب؛ له كاتيك ئەم هۆكارنە به شيويهكى گشتى كه ببنە هوى ئەوى بوونى دەولەت خۇي له ناو زەلكاوى گۆشەگىرى بمينيئەوه، يان له گەل دنياى دەرەوه هاو بىروبوچوون بيئت؛ ئەوه ئەگەر خۇي گۆشەگىر بكات هەمان مەرفووم و دسهلاتى ئيستاى دسهلاتى دەولەتى سەردەستە وه ئەگەر بيهويوت له ناو كلتوور و شارستانيهتى دنياىدا خۇي بكات به يەك ئەوه پيوويستى به ناسناميهكى به هيئز و پووختە نوئى هەيه تا بتوانيئت له ريگای زانستەوه چارەسەرى كيشەكان بكات و له هەمان كاتيش پۇژانە پەرە به بهيئز كردن و دەولەمەند كردنى كلتوور و فەرەهنگ و دسهلاتى سىياسى و نابوورى و كۆمەلايهتى و به هيئز كردنى كۆمەلگای مەدەنى بدات، بۇ ئەوى هەرچين و تۇئۇئيك به ناسنامەى جينايەتى خۇي پەرە به مانەوه و دەولەمەند كردنى خۇي بدات تا بتوانيئت له شارستانيهتى دنيا بئيبەش و پاشكۆ نەمينيئت ئەمەش له بوارى فەلسەفەى كۆمەلايهتى و سىياسى و زانيسى ياسيدا خۇي له گەل پيوانەكان بگونجينيئت و له هەمان كاتيش بۇ رەنگين كردن و دەولەمەند كردنى زيانى مرؤفايەتى خولقيئەنر بيئت نەوهك؛ وەكو ئيستا هەلگىرى كيشە و قەيران بيئت له هەموو بواردەكاندا و جيهان سەرقالى كيشەكانى خۇي بكات!!!

08_04_2005